

»Tarazna je němý jako sám kámen a není důvodu k oba-
vám. Klekání odzvonil, třebaže dřív, než se smrklo. Ale
nemůže přece dopustit, nechat ves bez modlitby. Dejte
mi spěšně jednu, mám žízeň, a žízeň musí být uhašena.
Však mne to nestáhlo ještě,« obrátil se na vdovu. Bez vý-
zvy si přisedl k společnému stolu. Když mu přinesli pivo,
přifukl si a ostatními, vytáhl modrý kapesník, utřel se,
seštroka se umal a trochu smutně řekl:

«Škoda, že nesedíme v šesti, jak vidím, dělám vám asi
křevu, ale řeknu vám tolik, že všechno zůstane u mne
jako v hrobě. Vás pěkne prosím, abyste mlčeli také,
A potom, cožpak se musíme poprat? Já příjdu třeba až
po vás,« nadíchoval Hlaváčovi a Lamačovi skoro kup-
lířsky přezbožný zvonek a posel.

Kde se tomu naučil? Má přece dceru Bětu a pak dvě
mladá. Oh, už i od dětí se může učit táta, tak je svět
klamný a obrácený v poslední době.

Šenkýřka nosila pivo, pak už jen víno a kořalku. Peč-
livě zatáhla záclony a uzamkla dveře.

Sklenice cinkaly, víno třpytilo víc než rosa v ramín
slunci. Ruska se změnila v dceru své domoviny. Lásku
by pomalu zadarmo rozdávala. A šenkýřka a vdova? Ta
jednou rukou objímala a druhou počítala. Počítala a za-
nelty se jí chytalo opět kus Hlaváčova pole. Dnes také
aspoň sáh pole Lamačova. A Tarazna, oh, kdyby chtěla,
možná, že by dnes propil i kus zvonice a třeba i svou duši.

V drásovké hospodě se radují dva podbřežší cha-
lupníci. S nimi je obecní posel. A co dělají jejich děti?

Albín Hlaváč na smrt syna Františka vzpomene jed-
nou za uherský měsíc. Zjevuje se mu v dálce a vždy mu
je nějak úzko. I teď se Františkův obraz zachívá, ale je
zastřen tmavou clonou, nedozírný jako s druhého světa

se někdy podívá na otce. A Lamač? Eh, což, ten se o děti postaral, jak nejlépe mohl. Nejstarší Antonín je dávno zednickým mistrem a v Jicíně postavil celou jednu čtvrť. Taktak, že nebyla nazvána čtvrtí Lamačovou. Antonín po podbřežských drápaninách ani nevzdechne. Pepík je učitelem a vyženil statek. Ano, je to tak, vzal si dcerušku, jedináčka a statek. Ale nehosподаři. Statek pronajal. A dcera Mářa? Ta si vzala Zejdu od dráhy a má se dobře, vzpomíná Lamač a své svědomí uklidňuje. Nejmladší Václav také to někam přivede, to je už rodem, že Lamačovy děti mají chytré hlavy, libuje si táta a pokradmu si dotvrzuje: »Já něco vydržím, huře na tom budeš ty, Albíne. Zdá se mi, žeš už na dně.«

Na Taraznu nemyslí, snad proto, že mu nestojí za to. A co Tarazna sám, kdysi zbožný a bohabojný posep? O jeho děti se stará Taraznová, aspoň to říká na potkáni. »Co budou dělat děti, o tom rozhoduje máma,« stýskal si časem.

A jak je vychovala Taraznová?

Bětkka je ve městě a vede se jí nadmíru dobře. Přijede-li domů, Podbřežští nestačí otvírat oči. Vždyť žádna milostpaní z města nemá takový kožich. A nosí prsteny s pravými brilianty! Domů přijíždí autem. Tarazna vzpomíná, jak se jedenkrát styděla za něho i za mámu, jak auto nechala stát nahoře na Kopině i s tím hejskem, svým nejnovějším nápadníkem a celou společností, jež ji provázela. Nikdo ve vsi netušil, že Běta je »tanečnicí«.

»Ta byla od malička panská, ale že z ní bude taková furie, nikdy bych neřekl,« připomínal často.

Božka a Jírka, mladší dvě dcery Taraznových, jezdí do Lomnice, a žádna dívka se jim ve vsi nevyrovná, ani ty s maturitou! Zvlášť když přijdou k muzice, na to Ta-

razna může vzít jed předem, že nezůstanou stát ani jeden kousek! Vydělají si víc, než jejich máma vydělávala v lese, nebo Chlumačky na loubách, a nikdo jim nemůže říkat fabričky, ale slečny nebo aspoň slečinky. Nemusí je poslat sloužit, tak jsou čiperné, a to za něco stojí! Martin? Ten se uchýtil u pošty, třebaže ne napevno, a Honza, prostřední z Taraznových dětí? Inu, Honza je Honza, hloupý jako pařez, ale provazem od zvonku zatahat také umí, jen co je pravda. To mu k životu stačí, ulevil si Tarazna více než jednou, když v posledním čase vykládal o svých dětech.

»Jen by mně měla umřít už bába, vzal bych si mladší,« myslí si nyní podbřežský zvoník, ač nikdy rouhavých myšlenek neměl. Ale to pěnlivé pivo vzrušuje jeho omládou hlavu.

A Tarazna je veselejší. Všichni sedí už podroušení, žádno nenapadne přemýšlet o tom, co právě dělají děti. Aspoň ty, jež mají doma.

Božka a Jírka nedávno přijely z továrny z Lomnice a jen ve spěchu něco zhlty, a i když poprchává, už jsou z domu jako jindy. Honza nestačí ani postřehnout, že se vrátily z práce a Taraznová křičí:

»Už zase jsou v horoucích peklech, ani talíř po sobě neuklidí, bože, to mám dcery.«

Božka a Jírka, mladší Taraznovy dcery, spěchají do vsi a nedbají deště. Ráholí na celou ves, prohýbají se smíchem, pokrucují tělem, a aby si zkrátily cestu, dají se pěšinou přes luka, i když se při tom zarousají. Musí být první z podbřežské chasy u zpustlé kaple. Tady se scházejí mládenci a dívky, studování i nestudování, když je v chalupách po práci a nachází hodinka spánku. Božka a Jírka nemusejí doma předstírat, že jdou spat jako ně-

kteřá děvčata ze vsi. Pramálo si dělají z rodičů a oni jim ani nepřikazují, aby zůstaly doma.

Ostatní mládež z Podbřehů přichází později, až když doma všechno ztichlo.

Jako v minulých večerech je tomu i dnes, ač je všude mokro a nebesa jsou tmavá. Ale tím spíš rodiče věří, že děti odešly spat. Myslí to i Filomena Mařanová, a kdyby jí někdo řekl, že Božena nespí, nýbrž že je s Božkou a Jirkou a ostatní chasou, ani by nevěřila. Také Rejha, ač se už přesvědčil, že nejmladší synek rád bloumá v noci, by se nenadál, že dnes zase není doma. Je zde však i Lamačův Václav a Škaloudův Martin i Růžena, chlapec Brožovi, dcerka Kameníkova a hainého Smutníka. Zanedlouho přiběhnou z Chlumu, z Doubravy i Drásova. Opravdu, je zde většina z mladých. Jen dcery Brojirovy zůstaly doma i dnes, tak jako jindy.

Zvoník Tarazna by se sotva nyní lísal k Rusce a poplchoval proti sobě Albína Hlaváče, kdyby viděl své dcery. Myslí, že sladce spí, nevíťátko! Ony však nespí, na jejich víčka nepřiletěl spánek. Jsou jako mladé sovičky. Vylétují se setměním a mají se k životu jako holubice k jarní lásce. Možná, že by se jejich otec hrud' pozvedla pýchou, kdyby je viděl. Možná, že by mu bylo stydno.

Ale Tarazna je jako můra! Můra dořítá na světlo a on na Rusku!

Pozor, pozor, obecní posle a starý táto, ať si nepopálíš křídla, a pozoruj trochu Albína, jemuž isí přišel do cesty v nepravou chvíli.

Tarazna však nedbá svých dcer, ani mámy doma, ani Boha. Je chluchý, je slepý. Je všecek nasáklý Ruskou, prahne po ní jako žiznící země po vláze.

Dcery však také nedbají táty a veselí se u staré kaple,

jak v jistém čase srny na lesní tíšině. I když se stromů, pod nimiž sedí v družné zábavě, krápe a obloha se černá, dovádějí s chlapečci jako jindy. Božka se tuř v náručí Lamačova Václavíčka a Jirka právě truceje Martinovi, synkovi chludbného Škalouda. Nedovede se však hněvat dlouho.

Zádného z mladých nenapadne, že by si mohl zpívat nebo vyprávět. Časy zpěvu jako by pomihuly, a když přece spustí, tož některou z těch, kterou zaslechli na »odpoledním čaj« v hospodě, neboť ty se rozmohly i na dědinách.

Dnešní svět je jiný než býval, podbřežské dívky už nikdy nebudou nosit sukně hedvábnice, jako nosivaly jejich matky, ani si nedají přivést ženicha jako za starých časů. Chlapečci přestali být vesnickými nemotory. A všichni mladí vědí více v patnácti, než jejich tátové a mámy věděli v třicítce.

U Mařanů věří, že Božena šla spat. Nikoho nenapadlo, že i ona je ve společnosti Taraznových dcer, před nimiž mnohá matka chránila své synky. Ale i ona si s nimi vypraví o posledním pokračování románu v dívčích listech, i jí tluče srdce, také by už chtěla poznat opravdovou lásku. Chtěla by být šťastna, jako krásná Anita z románu, chtěla by být také tak uchválena a milována! Ano, i Božena Mařanova, dcera Josefa a Filomeny, už načichla jako tak mnohá z dcer v Podbřehách a ve většině vsí. Ale i ostatním děvčatům čaruj životopisy románových hrdinek, krásných a šťastných, pro něž není na světě nic než láska a láska, auta a lázně, milenci a závratně štěstí. Snad proto, že dny vesnických dcer jsou tak jednotvárné, tvrdé a klopotné, sní o onom světlém a mámiřem světě filmových hvězd, a netuší, jak jsou mu vzdáleny. Srdce

KAPITOLA JEDENÁCTÁ

Ne proto, že podběžský zvoník Tarazna ztratil nejvěrnějšího druha z posledních let, Albína Hlaváče, ne proto, že se po letošních žních většina chalup v dolině tak prudce zakývala, proto nepřestal Tarazna chodit do hospody kdykoli U háje nyní U tří slečen. Žádná z jeho cest neměla už vést ke vlnadné vdově. Tarazna ztratil také na řečnosti a od poslední doby se nápadně drží doma a točí se kolem své široké mámy, jako by jí chtěl vynahrudit vše, co jí zůstal za mnoho roků dlužen.

Vzdal se obecního poslování a své rozhodnutí neoznámil Reihovi sám, nýbrž je vzkázal po mladší dceři Jirce, a to téhož dne, v němž se ona neblahá novina proklubala. A od té hodiny z domu nevychází, s bídou ho Taraznová přiměje, aby šel odzvonit ráno, v poledne i navečer. Nikomu v Podběžích a okolních osadách však neušlo, že jejich zvonek se rozeznívá nyní skoro před rozedněním, večer teprve tehdy, když se rudě modré tmy rozhostí pod Tábořem. Jen v poledne se Tarazna nemůže vyhnout světlu děj se co děj, a proto zvonívá přesně, současně se železníckými zvony. Ale z domu vybíhá pokradmu, patrně číhá nějakou skulinou ve stěně na vhodnou

obvůli, a dává-li se ke zvonici, běží tak rychle jako vyplašená myš, hledající záchranu. Vrací-li se zpátky od zvonice, nepočiná si jinak a dveře za sebou přivírá s kvapem, jako by ho někdo honil. Zrána i večer se také střeží někoho polkat a věru, daří se mu to. Od onoho dne na nikoho nenarazil, nikomu nevběhl do cesty.

»Nemolí bych ani,« připomene Jirce. »Ani na tebe se nemohu dívat,« zasykne proti Božce, a opravdu po žádné ze svých deér se neohlédne. A když přes den nejsou doma a on zevljuje po světlici i dvoře, reptá proti ženě:

»Tys je tak vychovala, na tebe se daly!«

Tarazna vyčítá, ale žena si nebere jeho výčitky k srdci.

»Vzaly si z tebe příklad,« vyhrne oplátkou, ale na usměvenou dodává:

»Nejsou samy, a to se stane i lepším.«

»Já je roztrhnu jako žáby,« vyhrožoval smutný zvoník, když dcery nebyly doma. »Vyzvěď na nich aspoň, kdo je do toho přived,« prosil ženu před jejich návratem z lomnické továrny, ale Taraznová se jen jízlivě usmála:

»To by ti mohla říci tvá vdova! Popichovala muže, neboť se dověděla, co všechno bylo té noci.«

»A obě najednou, jako by nestačila ostuda jedna.« dírál se k mísám a hrnkům na stole, sedl si na stoličku u kamenné, nervosně pokuřoval dýmku, a zdálo se, že je němý. Po dcerách jen vzhlížel a prsty na rukou, ty zchromilé prsty, zatínal do dlaní.

Ano, Taraznovy dcery přestávají chodit na návěs a ke staré kapli. Teď, v měsíci říjnu, odcházejí k vlaku před rozedněním a domů chodí pěšky. Vyhýbají se lidem i chlapcům, hlavy klopí a ve tvářích sinají a blednou. Znají svá tajemství, a kdykoliv idou vedle sebe, jímá je pokušení

k hovoru. Jirka, tenká a vyčouhlá, ještě samá ruka a samá noha, nevypadá ani na děvče, jemuž bude brzy šestý nebo sedmý rok, a kdyby se ustrojila do chlapeckých šatů, nikdo by neuhodl, že není klukem. Vždyť vlasy měla ostříhány tak krátce, jak bylo často módou v těchto dobách i v nejzapadlejší dědině. Jirka častokrát chtěla začít, ale vždy, když jí slina přinesla ta slova na špičku jazyku, ucítila hořkost, jakoby pelyňkovou, slinu spolkla a jen se na sestru podívala. A Božka, ten věčný smíšek s hlavou střapatou, připomínající neustále dívouse — raráška, nepotaká také postřehnout, když sama oči klopila k zemi a rty měla poraněny stálým nořením zubů do jejich někdejší úsměvnosti. Přestala raráškovat a byly chvíle, v nichž v obličejí zelenala a žloutla. Kolem očí jí vystoupily modré věnečky.

Obě dcery na cestách do Lomnice i z Lomnice, nad šitím košil, zástěr a ostatního prádla, stále vzpomínají na jednu noc o letošních žních. Na onu noc proklatou, na onu třetí noc po skončení deště.

Tehdy se rozmohly na polích krádeže obilí. V oněch jasně zelenomodrých, pohádkových nocích se to zběhlo. Tenkrát starostvů Ondřej s ostatními chlapci z doliny se umluvíli, že budou hlídat svá pole. I rozdělili se do dvou skupin a hlídali. Tu první vedl Škaloudův Martin, druhou sám Ondřej. Martinovi chlapci se usadili na Šedém kopej Ignáce Brojira a Ondřejovi pod novosvětovým lesem. Jak vlahá a krásně modrá byla nebesa této noci! Měsíc kraloval hvězdám, ukláněl se jim a ony se kolem něho třepotaly jako princezničky. Opravdu, ani jezdiná nezůstala doma, všechny se roztančily na nebeské klenbě a na prahu vesmíru jich toužilo ještě tisíce a tisíce.

Ano, ta jasná noc je vina. Z ní se zrodil nyníjší smutek váš a hoře vaše. Měly jste tenkrát jít domů, jako Božena Maňanová, jako Vlasta, jako Pepina a Julie Škaloudova. Nslavně vám skončila klukovská výprava. Marně si nyní vyčítáte a nemáte sílu rozhovořit se aspoň mezi sebou o oné mámlivé noci, i když jste jen samy na nejosamělejší písňině v tábořských lesích. Ani Martinovi to nedovede říci, ubohá Jirka. A Božko, ty nesmiš ani pípnout — opravdu nevíš, na koho bys ukázala prstem, když už nejsi schopna řeči.

A tesklivými myšlenkami chodily od konce srpna Taraznovy dcery. Sříděly si je jako hrůchy, plny úzkosti a bázně. V městě zářil se ještě smály, v říjnu svěsily hlavy a v listopadu začaly hovortit ze sna. Zprvu nesrozumitelné blouznily, a byt by je Tarazna poslouchal sebe pozorněji, nepostřehl souvislost této mluvy. Ale v jedné listopadové noci, v níž se vrátily domů zkrehlé jako vlašovičky, jež zapomněly odlétnout na jih, tehdy to na sebe řekly. V té noci, v níž nebyly k probuzení, ač s nimi Taraznová třásla ze všech sil, všechno prozradily, jen jedno ne. Tarazna a matkou se nedověděli, komu se odevzdaly. To zůstalo tajemstvím obou, teď i po letech. A to je pravý důvod zármutku zvoníka Tarazny. Od oné noci, kdy se dověděl o příčině bledosti svých deér, si uložil odříkání a samotu. Proto jen zvonice je s to vytáhnout ho z domu. Motává se mu hlava z pomýšlení na den, v němž se onu novinu doví celá ves, a bojí se, že už nebude smět zvonit. Jeho otec i děd zvonivali a zvonili všichni jeho předci. Až Tarazna, poslední Tarazna dopustil, aby vlastní dcery snesly hanbu na jeho hlavu.

Což poslování, to vzal čert, toho se sám vzdal. Pravda, starosta Rejha tehdy, když mu Jirka vyřizovala otcův